

NOTITIE

Gemeente Waalwijk
E. de Jong
Taxandriaweg 6
5140 GB Waalwijk

DATUM: 21 december 2022
ONS KENMERK: 22-0314/22.09156/CamHe
UW KENMERK: Email met opdrachtbevestiging (H. Kursten, dd. 1 juni 2022)
AUTEUR: drs. C. Heunks
PROJECTLEIDER: drs. C. Heunks
STATUS: definitief
CONTROLE: ing. R.G. Verbeek

Mogelijke effecten van grootschalige duurzame energie Waalwijk voor de bruine kiekendief en visarend uit de Biesbosch

Een verkenning ten behoeve van de onderbouwing van het voorkeursalternatief

Aanleiding

Witteveen+Bos onderzoekt in opdracht van de gemeente Waalwijk de mogelijkheid om in de gemeente grootschalige duurzame energie te ontwikkelen, bestaande uit (o.a.) maximaal 14 windturbines. De exacte locaties van de windturbines zijn nog niet bekend, maar hiervoor is wel al een zoekgebied afgebakend. In de plan-MER fase worden binnen het zoekgebied de plaatsingszones geselecteerd.

Het project is nog in de plan-MER fase. Hierin heeft Witteveen+Bos een verkennende *quickscan* uitgevoerd, om na te gaan of er vanuit ecologie *no-go's* (bijv. beschermde zones) zijn en om te onderzoeken welke vervolgstappen nodig zijn. De gemeente Waalwijk wil de input vanuit onder andere ecologie gebruiken om een beleidsvisie op te stellen met daarin de voorkeurslocaties van de windturbines. In de keuze van het voorkeursalternatief wil de gemeente (o.a.) rekening houden met de mogelijke effecten van het beoogde windpark op nabijgelegen Natura 2000-gebieden. In dit kader heeft Witteveen+Bos aan Waardenburg Ecology gevraagd om te bepalen in hoeverre de bruine kiekendieven en visarenden die in Natura 2000-gebied Biesbosch broeden of pleisteren een binding hebben met het plangebied. Dat wordt in voorliggende notitie nader onderzocht. Hierbij worden ook de mogelijke effecten voor beide soorten tijdens de gebruiksfase van het windpark verkend.

Voorkomen en gebiedsgebruik

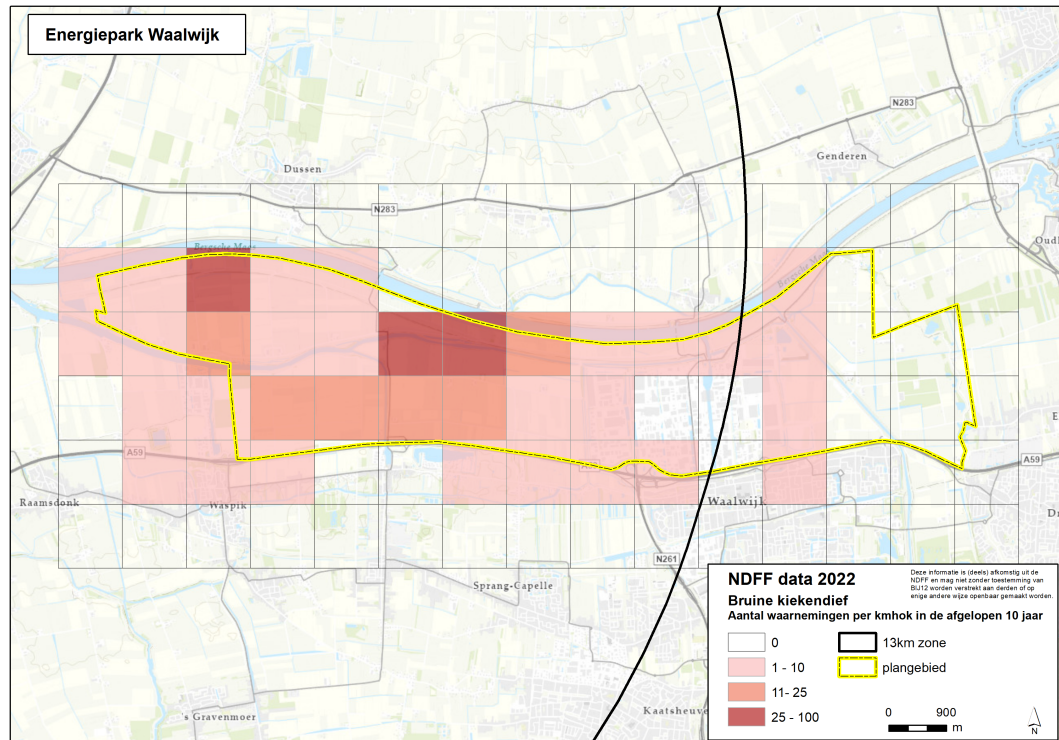
Bruine kiekendief

Binnen het zoekgebied voor grootschalige duurzame energie wordt de bruine kiekendief verspreid over het gebied regelmatig waargenomen (figuur 1). Dit betreft in hoofdzaak vogels die lokaal broeden of vogels die tijdens seizoenstrek in voorjaar en najaar het gebied passeren. De Biesbosch heeft als Natura 2000-gebied een instandhoudingsdoelstelling voor de bruine kiekendief vanwege de functie die het gebied voor de soort heeft als broedvogel. Tijdens het broedseizoen heeft de bruine kiekendief een maximale foerageerafstand (actieradius) van 13 kilometer (Bijlsma 1993), hoewel uit recent onderzoek uit de Noordoostpolder blijkt dat van gezenderde vogels alle vliegbewegingen binnen 8 km van het nest blijven (Buij *et al.* 2022). Op basis van de maximale foerageerafstand zijn alleen in het westelijke deel van het zoekgebied mogelijk bruine kiekendieven uit de Biesbosch te verwachten. In de Biesbosch broeden de laatste jaren gemiddeld ca. 20 broedparen van de bruine kiekendief (SOVON 2022). Dit is ruim onder de instandhoudingsdoelstelling van 30 broedparen.

Bruine kiekendieven foerageren in moerasgebieden en akkers op kleine zoogdieren, jonge vogels, eieren, kikkers en aas. Op korte afstand (<2km) van de Biesbosch is dergelijk geschikt foerageergebied ruimschoots aanwezig. Vogels die in de Biesbosch broeden zullen hoofdzakelijk foerageren binnen het Natura 2000-gebied Biesbosch en direct daarnaast in aangrenzende kreekrestanten, moerasgebieden en akkers. Op grond hiervan

is het niet aannemelijk dat bruine kiekendieven die in de Biesbosch broeden regelmatig het zoekgebied voor grootschalige duurzame energie bezoeken om te foerageren, ook niet aan de westzijde van het zoekgebied.

Figuur 1 Aantal waarnemingen van de bruine kiekendief binnen het zoekgebied voor grootschalige duurzame energie in de gemeente Waalwijk in de afgelopen 10 jaar (bron: NDFD 2022). Weergegeven is het totaal aantal waarnemingen per kilometerhok.

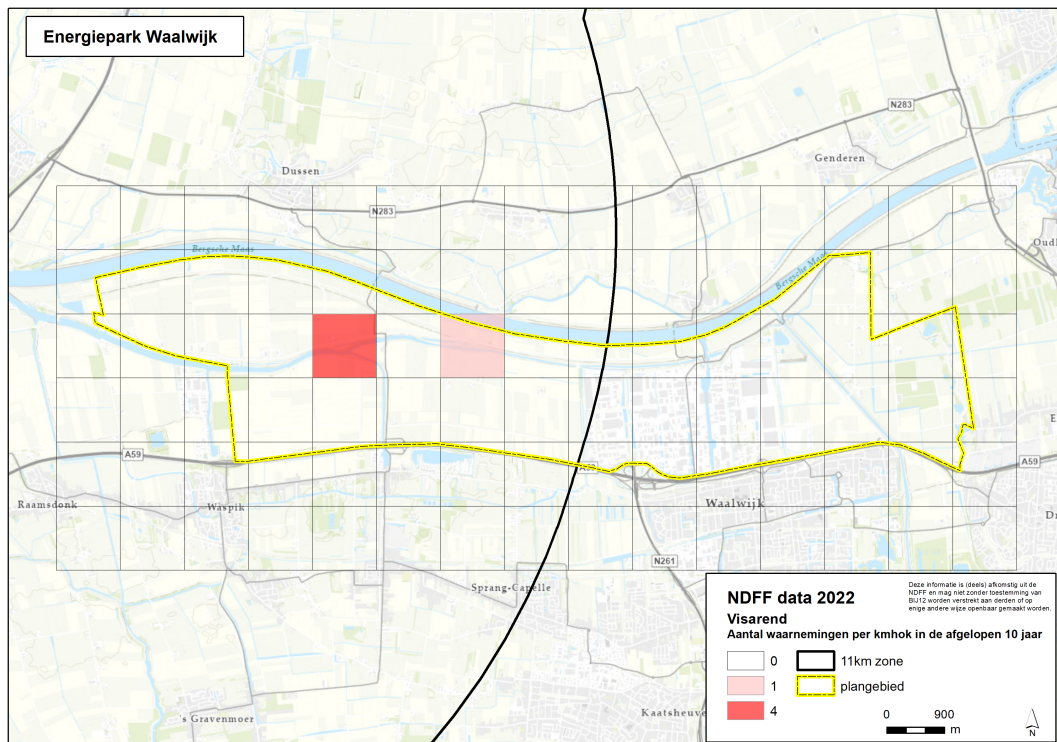
Visarend

De visarend is binnen het zoekgebied minder algemeen (figuur 2). De waarnemingen hebben in hoofdzaak betrekking op vogels die tijdens seizoenstrek in voorjaar en najaar het gebied passeren of tijdens die periode kortstondig in de omgeving pleisteren. De soort broedt sinds 2016 in de Biesbosch. De Biesbosch heeft als Natura 2000-gebied voor de visarend een instandhoudingsdoelstelling vanwege de functie die het gebied voor de soort heeft als niet-broedvogel. Buiten het broedseizoen heeft de visarend een actieradius van circa 11 kilometer (Triay 2011), de actieradius tijdens het broedseizoen is kleiner, maar niet exact bekend. Uitgaande van een actieradius van 11 km zijn in het gehele westelijke deel van het zoekgebied (ten westen van het haventerrein) visarenden uit de Biesbosch te verwachten. In potentie is de Overdiepse Polder met de Bergsche Maas en het Oude Maasje aan weerszijden het meest geschikt.

Vogels die in de Biesbosch broeden foerageren evenals de bruine kiekendief hoofdzakelijk binnen het Natura 2000-gebied en direct daarnaast in aangrenzend open water en rivieren op vis. Dat geldt ook voor vogels die tijdens seizoenstrek in voorjaar en najaar kortstondig in de Biesbosch pleisteren. Op korte afstand (<2km) van de Biesbosch is ook voor de visarend dergelijk geschikt foerageergebied ruimschoots aanwezig. Vergeleken met deze foerageergebieden is het foerageergebied binnen het zoekgebied voor grootschalige

duurzame energie minder geschikt (relatief diep met steile, onnatuurlijke oevers). Op grond hiervan is het niet aannemelijk dat visarenden die in de Biesbosch broeden regelmatig het zoekgebied voor grootschalige duurzame energie bezoeken om te foerageren. Dat wordt bevestigd door het lage aantal waarnemingen. Deze waarnemingen beperken zich tot het open water van de Bergsche Maas en het Oude Maasje, wat logisch is gezien de voedselkeuze (uitsluitend vis).

Figuur 2 Aantal waarnemingen van de visarend binnen het zoekgebied voor grootschalige duurzame energie in de gemeente Waalwijk in de afgelopen 10 jaar (bron: NDFF). Weergegeven is het totaal aantal waarnemingen per kilometerhok.

Verkenning van mogelijke effecten

Bruine kiekendief

Aangezien het niet aannemelijk is dat bruine kiekendieven die in de Biesbosch broeden regelmatig het zoekgebied voor grootschalige duurzame energie bezoeken om te foerageren, is het aantal vliegbewegingen door het gebied beperkt en zal de kans op aanvaringen heel klein zijn. Te meer omdat de bruine kiekendief overdag foerageert en daarbij laag (<10m) boven het maaiveld jaagt. De kans op aanvaringen met de beoogde windturbines is nihil, incidenten zijn echter niet uitgesloten.

Een wezenlijke aantasting van geschikt foerageergebied rondom de windturbines kan eveneens uitgesloten worden voor bruine kiekendieven die in de Biesbosch broeden. Daarvoor is het belang van het zoekgebied voor bruine kiekendieven die in de Biesbosch

broeden absoluut en relatief (ten opzichte van het totale aanbod binnen de actieradius) immers veel te klein.

Visarend

Ook voor de visarend geldt dat het aantal vliegbewegingen door het gebied beperkt zal zijn en daarmee de kans op aanvaringen heel klein. Gelet op het aantal broedparen, de afstand tot de Biesbosch en het aanbod aan geschikter foerageergebied elders worden geen jaarlijkse slachtoffers voorzien. Ook buiten het broedseizoen, wanneer de soort kortstondig in de Biesbosch pleistert, is de binding met het plangebied gering en daarmee het aantal vliegbewegingen door het plangebied en de kans op aanvaringen heel klein. Eventuele aanvaringen zijn te beschouwen als incidenten.

Een wezenlijke aantasting van geschikt foerageergebied rondom de windturbines kan om dezelfde reden als voor de bruine kiekendief ook voor de visarenden die in de Biesbosch broeden of tijdens seizoenstrek in voorjaar en najaar kortstondig in de Biesbosch pleisteren worden uitgesloten. Daarvoor is het belang van het zoekgebied voor visarenden die in de Biesbosch broeden of pleisteren absoluut en relatief (ten opzichte van het totale aanbod binnen de actieradius) immers veel te klein.

Conclusie

Gelet op het voorkomen en gebiedsgebruik van bruine kiekendieven en visarenden die in de Biesbosch broeden is de kans op aanvaringen met de beoogde windturbines in het zoekgebied voor grootschalige duurzame energie van Waalwijk heel klein. Dat geldt ook voor visarenden die tijdens seizoenstrek in voorjaar en najaar kortstondig in de Biesbosch pleisteren. Een wezenlijke aantasting van foerageergebied van vogels uit het Natura 2000-gebied zal niet aan de orde zijn. Daarmee kan een significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Biesbosch voor beide soorten waarschijnlijk uitgesloten worden ongeacht de ligging van het voorkeursalternatief binnen het zoekgebied. Voor beide soorten verdient het uit preventief opzicht aanbeveling om het Oude Maasje, de Bergsche Maas, aangrenzende oevers en de tussenliggende Overdiepse polder aan de westzijde van het zoekgebied buiten het voorkeursalternatief te houden, omdat hier de kans op vliegbewegingen uit de Biesbosch het grootst is.

Literatuur

- Bijlsma, R.G. 1993. Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels. Schuyt en Co, Haarlem.
- Buij, R., S. Moonen, T. Schaub, K. Janssens, J. Mañas, G. Müskens, S. Van Rijn en D. Van Straalen, 2022. Het risico op aanvaringen met windturbines van zeearend en bruine kiekendief in Flevoland. Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 3169.
- Triay, R. 2002. Satellite-tracking of three juvenile Ospreys born in Minorca. *Ardeola* 49: 249-257.

Van der Vliet, R. W. Heijligers & J. Tilborghs 2011. Maximale foerageerstanden. Op een rij gezet voor 97 beschermde vogelsoorten. Toets 04:11.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met Camiel Heunks.

Akkoord voor uitgave: Teamleider Waardenburg Ecology
Ruben Fijn

Paraaf:

**WAARDEN
BURG**
Ecology

Waardenburg Ecology is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Waardenburg Ecology; opdrachtgever vrijwaart Waardenburg Ecology voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Waardenburg Ecology / Gemeente Waalwijk

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Waardenburg Ecology, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Waardenburg Ecology is een handelsnaam van Bureau Waardenburg BV. Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Waardenburg Ecology hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Waardenburg Ecology Varkensmarkt 9, 4101 CK Culemborg, 0345 512710
info@waardenburg.eco, www.waardenburg.eco